

خاکی و هونار ل

پنجانی «خاتووزین» دا .. د.

شما ئیسما عیل پور

ناوچی تورجان بیک ل موکریان و خاکی نی گیلک ئاوازی ناودار ک هارکامیان ب بانی کسای تییک یاخ چندی کسای تی خاکی نی ناو و ناوبانگی کی کوردستانین. تورجان و کوو دارولعیلم و ناو نندی زانین چندی کسای تی سیاسی و ئدبی و هوناری گیلوری ل خیدا پورورد کردوو ک شوین پنجانی ب س ر م ژووی ئم گیلدا دیار. ز مایل و کوو ناو نندی تریقی قادری خاکی چندی کسای تی ئم بوار بوو و هر و ها شاعر و هونارم نندی ناوداریش ل و ئاوازی و سریان هاداو. قاقاوازی ئاوات و شعریش و کوو ئستریکی پرشنگدار ل نو ئو ک م گوند دا دروشنتو. قارگویش خاکی نی پرشنگی خیتی و ب خیتی پیرشاه و سوار و خاکی ناو. گاردیگلان و ج میان و شیلاناویش هارکام خیان ب کسای تی ئدبی و نووساری چالاک و د ناسنن و هارکامیان بیک کسای تی ناوداری ئم نیشتمانن. ل پنا ئم ئاوازی پرشنگداران دا بگی ب سی خاکی ق و م ژووی ک نیش ب بانی خاتووزینی هونارم ند و پرشنگ داوی و س ر ک ل نو س راندا. با بزانیین خاتووزین کی و چن ب پلای هونارم نندی گیشوو؟

ب پکی ککوتی س ر پ ناس کی خاتووزین سالی ۱۳۰۰ ل ئاوازی بگی ب سی ل دایکبوو، ب م ب ن م م کی د ن گوازی ز مانی قاجار کانی ل بیربوو. و کوو ه م موو کچانی ئو کاتی گوند کی گیلور د ب و ن خونداری و ب خوروی پ ناسی س ر کی و تایب تییان د ب. ل زستانی دوور و درژی کوردستاندا و ل بن کورسی و ل دوری ت ندووردا حی ل گ گ دبی زار کی ناشنا د ب و ن گ ئ و ش س ر تا بوو ب ب دروست بوونی خیات و بیر فانتازیای خاتووزین. ل ای ئام ژنی و ل گ ه و گری ناشنا د ب و پنجانی ب قو س وور د سپر و قاپ و قاچاگی گیلن دروست دکات.

ب ت نیا مان و و ناچاربوون ب بژیو پیدا کردنی زیان، م جبووری دکات ب فرشتن گیلن و گ ز وشتی قوین دروست بکات. هر ئ و د ب ب ه ای کارام بوون و ل هاتوویی و د ست نگیری خاتووزین.

ٲٲژ ٲٲ ډوای ٲٲژ شارٲزاتر و ٲٲزانتر یاری هونٲرمٲندانٲ ٲٲ قوٲ
دٲکات و وردٲ وردٲ دٲچٲٲٲ ځوزٲی هونٲر و ئا فراندنٲوٲ.

خاتوو زین ٲٲ گشتی خاوٲنی ٲٲهرٲی هونٲری بووٲ. گٲرٲوی ٲٲنی ٲٲ
نٲخش و نیگاری تایبٲٲوٲ دروست کردووٲ. کٲاوای گوٲینگداری مٲرٲزی
ٲیاوانٲی جیاواز ٲٲ ځاٲٲٲی ئاسایی چنیوٲ. ٲٲداځوٲ ٲٲ ماوٲیٲک
مٲجبوور دٲبن ماٲیان ٲٲجٲ ٲٲن و ٲچنٲ ئاوایی قٲوچای گٲورک و ٲٲم
ماوٲیٲدا هٲمووشتٲکانی ٲٲ ٲٲگٲٲسی دٲزرٲ. خاتوو زین ٲٲ زٲوقی
ځی کٲ ٲٲواو هونٲرمٲندانٲ بووٲ، کاری جیاوازی ٲٲ ئٲنجام
گٲیان دووٲ و دٲفری زٲر تایبٲٲی دروست کردووٲ. دٲٲٲن جاروبار
شٲعریشی هٲنیوٲٲوٲ و ٲٲو مٲیدانٲشدا چالاکی بووٲ و ٲٲ داځوٲ کٲس
نٲبووٲ شتٲکی ٲٲ ٲٲمار کردٲٲت یاځٲ شتٲکی ٲٲ ٲٲبیرماٲٲت.
خاتوو زین جوانٲٲرٲست بووٲ، هٲرکٲسکی جوانی دیتٲ ٲٲی چٲٲٲ ٲٲشٲ
و ٲٲجٲرٲک ٲٲی گوتوٲ کٲ جوانٲ و جوانی ٲٲکٲی سٲرنجی ئٲوی ٲٲلای
ځی ٲٲاکٲشاوٲ. ٲٲځشی خاتوونٲکی جوان و ٲٲٲردٲان و ٲٲزا شیرین و
ٲٲژن و ٲٲا جوان بووٲ.

خاتوو زین ٲٲ فیناٲی ٲٲیکٲرتاشانی ئٲراندا ساٲی 73ی هٲتاوی ٲٲ
تاران ٲٲشداری دٲکات و ٲٲلٲی ٲٲکٲمی ئٲو فیناٲٲ ٲٲدٲست دٲنٲ.
نموونٲی کارٲکانی ئٲم هونٲرمٲندٲ ٲٲ ځانٲی کورد ٲٲ شاری سنٲ
هٲٲگیراوٲ و خراوٲٲٲ ٲٲر دیدی بینٲران.

کارٲکانی خاتوو زین ٲٲ ٲٲشی ٲٲیکٲرتاشیدا دووٲٲشن: ٲٲکٲک ئٲو
ئاژٲٲٲانٲ کٲ ٲٲجٲرٲک ٲٲ جوگرافیای ژیانی هونٲرمٲند دا هٲن و
ٲٲژانٲ دٲیان بینٲ و ٲٲ گٲٲیاندا دٲژی و دووهٲم بوونٲوٲری
ئٲفسانٲیین کٲ هٲرکامیان ٲٲ چٲند ئاژٲٲ دروست بوون کٲ وٲنٲی ئٲم
بوونٲوٲرانٲ ٲٲ ٲٲیکٲرٲکانی ئیلامی کٲنینٲدا زٲر دٲبینرٲ و
نموونٲی زٲر ٲٲرچاوی ئٲم بوونٲوٲرانٲ ٲٲیکٲری شٲرداٲٲ کٲ شٲرٲکی
ٲاٲدارٲ.

پرسیاری جٲوهٲری ٲٲرٲدا ئٲوٲیٲ کٲ خاتوونٲکی هونٲرمٲندی
نٲخوٲندٲوار ٲٲ ساٲانی چل و ٲٲنجا و شٲستی هٲتاویدا و ٲٲ گوندٲکی
کوردستاندا چٲن توانیوٲٲتی ئٲم ئاسٲوارٲ بخولقٲنٲ و ئٲو مامٲٲٲ
هونٲرمٲندانٲ ٲٲ گٲٲ هونٲر و ٲٲیکٲرسازیدا بکات؟

ٲٲنیا دوو وٲام ٲٲ زٲین دٲگات: ٲٲکٲم ئٲوٲیٲ کٲ ٲٲگٲٲسی گوندٲکی
کٲن و ٲٲ ٲٲ ئاسٲواری کٲنینٲیٲ و خاوٲنی قٲٲلایٲکی دٲسکردٲ و
وٲدٲچٲ خاتوو زین ئاسٲواری مٲژوویی ٲٲم چٲشنٲی ٲٲ چاو دیتٲ و ٲٲ
دیتنی ئٲو ئاسٲوارٲ ٲٲهرٲی وٲرگرتٲ و ئٲو ٲٲیکٲرٲ تایبٲتانٲی

سازکردن و پیکری گریه‌فانی خست‌ت‌دنیای هون‌ر‌و و ن‌ت‌و‌ی کوردی ل‌م پیک‌ر ناوازان‌ ب‌ ب‌ش ن‌کرد‌. ب‌ای نووس‌ر ن‌م‌ ز‌ر ت‌د‌چ‌ و ز‌ر ل‌ است‌قین‌و‌ نزدیک‌. دیسان ل‌ر‌دا پرسپاری دیک‌ د‌ن‌ ناراو‌ و ئ‌ویش ئ‌و‌ی‌ ک‌ ئ‌و ه‌موو ئ‌اس‌وار‌ تایب‌تی ی‌ چیان ل‌د‌ و س‌ر ل‌ کو‌ د‌رد‌ن‌ و ب‌ کام خ‌ر‌ند دا د‌چ‌ن و چ‌ن ب‌ س‌ر و ش‌ن د‌کر‌ن؟ م‌گ‌ر د‌کر‌ گوند‌کی و‌کوو ب‌گ‌ب‌سی هیچ شت‌کی ل‌ ن‌د‌زرا ب‌ت‌و‌؟ ک‌ن ئ‌وان‌ی ه‌موو ئ‌و شت‌ان‌ ب‌ ئ‌اسایی ب‌ س‌روش‌ن د‌ک‌ن و سووک و ئ‌اسان د‌یان تو‌ن‌ن‌و‌؟ ئ‌اس‌وار و شتی ب‌ نرخ‌ی ئ‌م‌ گ‌ل‌ چ‌ی ل‌د‌؟

دوو ه‌م و‌م‌ ن‌گ‌ ئ‌و‌ب‌ ک‌ خا‌تووزین ب‌ بیستنی چ‌ر‌ک و ح‌ک‌ای‌تی ئ‌فسان‌یی و ئ‌وستوور‌یی و‌ها ن‌خ‌ش و ح‌ا‌ت‌گ‌ل‌کی ل‌ ز‌یندا خولقا ب‌ت‌ و ئ‌و پیک‌ر‌ فانتازیا و خ‌یا‌اویان‌ی دروست کرد‌ ک‌ ب‌ای نووس‌ری ئ‌م‌ د‌ان‌ ک‌م‌تر ل‌ی ت‌د‌چ‌ و ل‌و‌ناچ‌ت‌ و‌ها بوو ب‌ت‌.

ژیانی خا‌تووزین و‌کوو دیک‌ی هون‌رم‌ندان‌ی کورد پ‌ل‌ ل‌ د‌رد و ژان و ب‌ک‌سی و ت‌نیایی، ب‌داخ‌و‌ تا زیندوو بوو ک‌س ئ‌او‌ی ل‌ن‌داو‌ و ک‌س ب‌ هون‌رم‌ندی ن‌ناس‌! پاش م‌رگی ناو و ناوبانگ د‌رد‌کات و ب‌ ق‌ولی موفتی پ‌نجو‌نی ق‌بر‌ک‌ی د‌کر‌ ب‌ باغ‌چ‌ و ب‌ گو‌!

شایانی باس‌ ک‌ ک‌سوکار و بن‌ما‌ک‌ی هاوکاری د‌بن و گ‌ی ب‌ د‌ن‌ن و قو‌ی ل‌ گ‌ل‌ د‌گرن‌و‌ و خ‌شی د‌ک‌ن و کار‌ک‌ی ب‌ه‌ند و‌رد‌گرن و گوا‌ی‌ ی‌ک‌ک‌ ل‌ بووک‌کان‌ی و‌کوو قوتا بی‌کی باش هون‌ر‌ک‌ ف‌ر‌ بوو‌ و د‌توان‌ کاری هون‌ری ئ‌وت‌ بکات، ب‌م‌ام ب‌داخ‌و‌ نایکات و هیچ ناو‌ند و شو‌ن‌کیش نیی‌ ئ‌و خاتوون‌ هون‌رم‌ند‌ ب‌ کاری هون‌ری هان بدات و پشتیوان‌ی ب‌ت‌.

ک‌تا قس‌ ئ‌و‌ی‌ ک‌ خا‌تووزین هون‌رم‌ند‌کی گ‌ور‌ی کورد‌ وکار‌کان‌ی ل‌ گ‌ل‌ ئ‌و‌دا پ‌ناس‌ی ئاکادمیکیان نیی‌، ج‌گ‌ و پ‌گ‌ی‌کی تایب‌ت‌یان ه‌ی‌ و د‌ب‌ ب‌های تایب‌ت‌یان پ‌ بدر‌ن‌. ل‌ استیدا هون‌ری مود‌ن‌ ق‌رزداری ئ‌و کاران‌ن‌ و د‌بن‌ س‌رچاو‌ی‌ک‌ ب‌ کاری جوان و یش‌داری هون‌ری.

شت‌کی تریش ک‌ د‌ب‌ت‌ ه‌ی‌ ح‌س‌ر‌ت‌کی ئ‌ب‌دی ب‌ ئ‌م‌ گ‌ل‌، ئ‌و‌ی‌ ک‌ ب‌داخ‌و‌ د‌یان و س‌دان ک‌سی خاو‌ن‌ ب‌هر‌ی هون‌ری و‌ک‌ خا‌تووزین ژیاون و ه‌لیان ب‌ ن‌خ‌ساو‌ و هون‌ر‌ک‌یان ل‌ گ‌ل‌ خ‌یان برد‌ت‌ گ‌ل‌و‌. د‌یان هون‌رم‌ند‌ ب‌ ناوی ت‌ن‌ک‌ساز و ه‌و‌گ‌ر و ع‌ا‌ب‌ساز و ت‌خت‌تاش و ئ‌اش‌وان و ب‌ردکونک‌ر و بیره‌ک‌ن و هتد

لهم وٲا تٲدا ژياون و خاوٲنى بٲهرٲى ناوازي هونٲري بوون و كٲس
كاري بٲهٲند وٲرنٲگرتوون و كٲس سٲرنجى نٲداونٲتٲ و بٲداخٲوٲ مٲمى
هٲست و خوٲقٲنٲرييان كوژاوٲتٲوٲ وهونٲرٲكٲيان لٲ گٲٲ خٲيان
بردٲتٲ ژٲر خاك.

ٲٲساش ٲٲركى ٲٲمٲ ٲٲوٲيٲ كٲ چٲتر خٲمسارد نٲبين و ٲٲو كٲسانٲ
بناسين و هٲلى كار و چالاكى هونٲرييان بٲ بٲٲخسٲنين و دٲستيان
بگريٲن. نٲتٲوٲى بٲ هونٲر بوونى نيٲ و هونٲر بٲ هٲموو
لقٲكانييٲوٲ دٲبٲتٲ ٲٲناسٲى گٲل.

د. شٲماٲ ئيسماعيل پوورسٲقز